

הלכות חנוכה

פרק ג (א) בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם והצילים וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני: **(ב)** וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור: **(ג)** ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה: **(ד)** כל שחייב בקריאת המגילה חייב בהדלקת נר חנוכה והמדליק אותה בלילה הראשון מברך שלש ברכות ואלו הן בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר שלחננו בא"י אל' מ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בא"י אל' מ"ה שהחיינו וקיימ' והג' לזמן הזה וכל הרואה אותה ולא בירך מברך שתים שעשה נסים לאבותינו ושהחיינו ובשאר הלילות המדליק מברך שתים והרואה מברך אחת שאין מברכין שהחיינו אלא בלילה הראשון: **(ה)** בכל יום ויום משמונת הימים האלו גומרין את ההלל ומברך לפניו בא"י אל' מ"ה אקב"ו לגמור את ההלל בין יחיד בין צבור אע"פ שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים מברך עליה אק"ב וצונו כדרך שמברך על המגילה ועל העירוב שכל ודאי של דבריהם מברכין עליו אבל דבר שהוא מדבריהם ועיקר עשייתן לו מפני הספק כגון מעשר דמאי אין מברכין עליו ולמה מברכין על יום טוב שני והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו: **(ו)** ולא הלל של חנוכה בלבד הוא שמדברי סופרים אלא קריאת ההלל לעולם מדברי סופרים בכל הימים שגומרין בהן את ההלל ושמונה עשר יום בשנה מצוה לגמור בהן את ההלל ואלו הן שמונת ימי החג ושמונת ימי חנוכה וראשון של פסח ויום עצרת אבל ראש השנה ויום הכפורים אין בהן הלל לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד לא ימי שמחה יתירה ולא תקנו הלל בפורים שקריאת המגילה היא ההלל: **(ז)** מקומות שעושין ימים טובים שני ימים גומרין את ההלל באחד ועשרים יום בתשעת ימי החג ושמונת ימי חנוכה ושני ימים של פסח ושני ימים של עצרת אבל בראשי חודשים קריאת ההלל מנהג ואינה מצוה ומנהג זה בצבור לפיכך קוראין בדילוג ואין מברכין עליו שאין מברכין על המנהג ויחיד לא יקרא כלל ואם התחיל ישלים ויקרא בדילוג כדרך שקוראין הצבור וכן בשאר ימי הפסח קוראין בדילוג כראשי חודשים: **(ח)** כיצד מדלגין מתחילין מתחלת ההלל עד חלמיש למעינו מים ודולג ואומר ה' זכרנו יברך כו' עד הללויה ומדלג ואומר מה אשיב לה' עד הללויה ומדלג ואומר מן המצר קראתי יה עד סוף ההלל זה הוא המנהג הפשוט ויש מדלגין דילוג אחר: **(ט)**

כל היום כשר לקריאת ההלל והקורא את ההלל למפרע לא יצא קרא ושהה וחזר וקרא אע"פ ששהה כדי לגמור את כולו יצא ימים שגומרין בהן את ההלל יש לו להפסיק בין פרק לפרק אבל באמצע הפרק לא יפסיק וימים שקוראין בהן בדילוג אפילו באמצע הפרק פוסק: (י) כל יום שגומרין בו את ההלל מברך לפניו ומקום שנהגו לברך אחריו מברך כיצד מברך יהללך ה' אלקינו כל מעשיך וצדיקים וחסידים עושי רצונך וכל עמך בית ישראל ברנה יודו לשמך כי אתה ה' לך טוב להודות ונעים לשמך לומר ומעולם ועד עולם אתה האל ברוך אתה ה' המלך המהולל המשובח המפואר חי וקיים תמיד ימלוך לעולם ועד: (יא) יש מקומות שנהגו לכפול מאודך כי עניתני עד סוף ההלל כופלין כל דבר ודבר שני פעמים ומקום שנהגו לכפול יכפול ומקום שנהגו שלא לכפול אין כופלין: (יב) מנהג קריאת ההלל בימי חכמים הראשונים כך היה אחר שמברך הגדול שמקרא את ההלל מתחיל ואומר הללויה וכל העם עונין הללויה וחוזר ואומר הללו את שם ה' וכל העם עונין הללויה וחוזר ואומר הללו את שם ה' מבורך מעתה ועד עולם וכל העם עונין הללויה וכן על כל דבר עד שנמצאו עונין בכל ההלל הללויה מאה ושלש ועשרים פעמים סימן להם שנותיו של אהרן: (יג) וכן כשהקורא מגיע לראש כל פרק ופרק הן חוזרין ואומרין מה שאמר כיצד כשהוא אומר בצאת ישראל ממצרים כל העם חוזרין ואומרין בצאת ישראל ממצרים והקורא אומר בית יעקב מעם לועז וכל העם עונין הללויה עד שיאמר אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני וכל העם חוזרין ואומרין אהבתי כי ישמע ה' וכו' וכן כשיאמר הקורא הללו את ה' כל גוים כל העם חוזרין ואומרין הללו את ה' כל גוים: (יד) הקורא אומר אנא ה' הושיעה נא והן עונין אחריו אנא ה' הושיעה נא אע"פ שאינו ראש פרק הוא אומר אנא ה' הצליחה נא והן עונין אחריו אנא ה' הצליחה נא הוא אומר ברוך הבא וכל העם אומרין בשם ה' ואם היה המקרא את ההלל קטן או עבד או עשה עונה אחריהם מה שהן אומרין מלה מלה בכל ההלל זה הוא המנהג הראשון ובו ראוי לילך אבל בזמנים אלו ראיתי בכל המקומות מנהגות משונות בקריאתו ובעניית העם ואין אחד מהם דומה לאחר:

פרק ד (א) כמה נרות הוא מדליק בחנוכה מצותה שיהיה כל בית ובית מדליק נר אחד בין שהיו אנשי הבית מרובין בין שלא היה בו אלא אדם אחד והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים והמהדר יתר על זה ועושה מצוה מן המובחר מדליק נר לכל אחד ואחד בלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה ולילה נר אחד: (ב) כיצד הרי שהיו אנשי הבית עשרה בלילה הראשון מדליק עשרה נרות ובליל שני עשרים ובליל שלישי שלשים עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונים נרות: (ג) מנהג פשוט בכל ערינו בספרד שיהיו כל אנשי הבית מדליקין נר אחד בלילה הראשון ומוסיפין והולכין נר בכל לילה ולילה עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונה נרות בין שהיו אנשי הבית מרובים בין שהיה אדם אחד: (ד) נר שיש לו שתי פיות עולה לשני בני אדם מילא קערה שמן והקיפה פתילות אם כפה עליה כלי כל פתילה ופתילה נחשבת כנר אחד לא כפה עליה כלי נעשית כמדורה ואפילו כנר אחד אינה נחשבת: (ה) אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה

או יתר עבר זמן זה אינו מדליק וצריך ליתן שמן בנר כדי שתהיה דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק הדליקה וכבתה אינו זקוק להדליקה פעם אחרת נשארה דולקת אחר שכלתה רגל מן השוק אם רצה לכבותה או לסלקה עושה: (ו) כל השמנים וכל הפתילות כשרות לנר חנוכה ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלית יפה באותן הפתילות ואפילו בלילי שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בשמנים ופתילות שאסור להדליק בהן נר שבת לפי שאסור להשתמש לנר חנוכה בין בשבת בין בחול ואפילו לבדוק מעות או למנותן לאורה אסור: (ז) נר חנוכה מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ בטפח הסמוך לפתח על שמאל הנכנס לבית כדי שתהיה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ואם היה דר בעליה מניחו בחלון הסמוכה לרשות הרבים ונר חנוכה שהניחו למעלה מעשרים אמה לא עשה כלום לפי שאינו ניכר:

(ח) בימי הסכנה מניח אדם נר חנוכה בתוך ביתו מבפנים ואפילו הניחו על שולחנו דיו וצריך להיות בתוך הבית נר אחר להשתמש לאורו ואם היתה שם מדורה אינו צריך נר אחר ואם אדם חשוב הוא שאין דרכו להשתמש למדורה צריך נר אחר: (ט) נר חנוכה שהדליקו חרש שוטה וקטן או גוי לא עשה כלום עד שידליקנו מי שהוא חייב בהדלקה הדליקו מבפנים והוציאו דלוק והניחו על פתח ביתו לא עשה כלום עד שידליקנו במקומו אחז הנר בידו ועמד לא עשה כלום שהרואה אומר לצרכו הוא עומד עששית שהיתה דולקת כל היום כולו למוצאי שבת מכבה ומכרך ומדליקה שההדלקה היא המצוה ולא ההנחה ומותר להדליק נר חנוכה מנר חנוכה אחר:

(י) חצר שיש לה שני פתחים בשתי רוחות צריכה שתי נרות שלא יאמרו העוברים ברוח זו לא הניח נר חנוכה אבל אם היו ברוח אחת מדליק באחד מהן: (יא) אורח שמדליקין עליו בתוך ביתו אינו צריך להדליק עליו במקום שנתארח בו אין לו בית להדליק עליו בו צריך להדליק במקום שנתארח בו ומשתתף עמהן בשמן ואם היה לו בית בפני עצמו אע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו צריך להדליק בבית שהוא בו מפני העוברים: (יב) מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנם ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר בסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק: (יג) הרי שאין לו אלא פרוטה אחת ולפניו קידוש היום והדלקת נר חנוכה מקדים לקנות שמן להדליק נר חנוכה על היין לקידוש היום הואיל ושניהם מדברי סופרים מוטב להקדים נר חנוכה שיש בו זכרון הנם: (יד) היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקידוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו שהרי השם הנמחק לעשות שלום בין איש לאשתו גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר (משלי ג') דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום.

מצוה ריג היא שצונו לבעול בקדושין ולתת דבר ביד האשה או בשטר או בביאה, וזו היא מצות קדושין, והרמז עליו כי יקח איש אשה ובעלה וגו', הורה שהוא יקנה בביאה, ואמרו ויצאה והיתה, כי כמו שההוצאה בשטר אף ההויה בשטר. וכמו כן למדנו שהיא נקנית בכסף מאמרו באמה העבריה אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומנו אב. אבל קדושין דאורייתא אמנם הם

מבוארים שהם בביאה כמו שהתבאר במקומות מכתובות וקדושין
ונדה. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בשלמות במסכת קדושין.
ובבאור אמרו (קדושין ט':) קדושי ביאה שהם דאורייתא. (כי תצא,
נשים הלכות אישות) :